

Ébert Tibor

Engedély

(Minidialógus)

- Jelentem: kakáltam.
- Kakáltál?
- Igen, kakáltam.
- És volt engedélyed rá?
- Kakáltam, mert kellett.
- A dolog elvégzéséhez – nevez-
zük így – engedélyre van szükség.
- Sürgős is volt, jólesett.
- Szimplifikálsz. Az nem úgy van,
hogy az ember csak kakál és kész.
Kérdés, szükség van-e erre a végter-
mekre. Hisz tudod, minden árucikk.
- Szép, formált hurkák.
- Fegyelmezd magad! Amúgy is
fegyelmezhetetlen vagy.
- Tehát a kakálás fegyelem, fe-
gyelmezhetetlenség kérdése.
- Az is. De mindenképpen bizo-
nyos szempontok figyelembevételé.
Elfogadás, szabályok, lehetőség pon-
tos rendjében. A rendszer része.
- Talán törvény, hogy kakálhatok
vagy sem?
- Talán. De nem kerülheted ki a
piacot.
- Tehát törvénytelenül kakáltam.
Pah!
- Nem egészen. Van ennek dialek-
tikája, hogy úgy mondjam, filozófiája,
paradox jellege, jogi attribútuma...
Szabálysértés. Minimum. Az engedély
birtokában nyugodtan kakálhattam
volna. Következmények nélkül.
- Én nyugodtan kakáltam. Ráül-
tem a vécére, újságot olvastam, napi
politikát, sportot, apróhírdetéseket...
sikerült.
- Székrekedésed volt?
- Nem éppen. Amolyan normális.
- Mert nem vehetnek át mindenfé-
le...
- Persze, szüreti ürüléket.
- Szépen fejezed ki magad. Eu-
femisztikusan.
- Fost.
- Na! És csak bizonyos mennyi-
séget. Ez a kapacitástól függ. Meg a
szükséglettől.
- Hát: szükséglettől szükséglet...
- Racionalitás, marketing, érde-
kek... profit... A piac, barátom!
- Jó üzlet a ... szarás?
- Ne légy ordenáré! Haszon, ha-
szon... A tőzsdén is jelentős kom-
ponens az árfolyama. Most éppen
emelkedik. Minden portfólióban ben-
ne van.
- No, akkor én is hozzájárultam.
- Éppen ez az, hogy nem. Az en-
gedély nélküli faeces értéktelen. Nem
jegyzik, nincs árfolyama. Nulla! Érted?
Nulla! Felesleg.
- De a feketepiacon igen. Szarral
teli az ország!
- Szabálytalan, törvénytelen faece-
sekkel.
- Mégis.
- Én csak engedélyezett, minősé-
gileg ellenőrzött és átvett faecesszel
foglalkozom. Lehúztad?
- Persze hogy. Miért?
- Mert... mert...
- Majd produkálok máskor.
- Tudod, a hosszú, formált vagy
tekeredett, kunkorodott széklet, per-
sze rendes, legalább két centiméteres
átmérőjű, sötétbarna, csillogó...
- Értem. Meglesz, ha kell.

– Azt le lehet adni feketén.
 – Engedély nélkül.
 – Külföldinek, belföldinek jó áron.
 – Sokkal magasabb áron...
 – És ha még nem is bűzös, szagtalan...
 – Általában flatus kíséretében vagy olykor nélkül jön a világra, bújik ki az anuson.
 – Felejtsd el az engedélyt! Ne szólj senkinek!
 – És mi lesz az engedéllyel?
 – Felhasználhatom, felhasználhatjuk. Papirosnak.
 – Papirosnak?
 – Hát tudod... törlőnek, popsitörlőnek, na...
 – Ahhoz kemény, gondolom...
 – Igazad van. Nem vécépapír. Nem elég puha, illatos, bársonyos.
 – Az régen volt, amikor ilyesmit is felhasználtunk, újságot is.
 – Gondolodom, mi legyen vele. Zúzdába nem mehet, kitudódhat...

– Gondolkodjunk!
 – És kakáljunk minél többet és minél szebbet.
 – Úgy van. Fő a profit.
 – Faecesprofit, székletprofit, kaki-profit...
 – Megvan!
 – Micsoda?
 – Az engedély! Az engedélybe csomagolhatjuk a terméket.
 – Zseniális! Sok-sok-sok-sok-sok engedély kell, de lesz!
 – Kifordítva a papirost. Név, időpont, konzisztencia, szavatosság, dátum... kívül. És belül.
 – Kívül szép fehér.
 – Belül olyan, amilyen.
 – *(énekelve)* Kakáljunk csak, kakáljunk barátom.
 – *(énekelve)* Kakáljunk és csomagoljunk, kakáljunk és csomagoljunk.
 – Profitra fel! Profitra fel!

Albert Gábor

Ébert Tibor álomvalósága

(Mozaikkockák)

...köd, csönd, est vezessen át engem a ködön a csöndön az esten
 csönd vigyél át engem az esten és ködön
 est vezess át engem a ködön és csöndön...
 „Mert én tudom, hogy az én megváltóm él,
 és utoljára az én porom felett megáll.”
(Jób könyve)

Neve hallatán az első szó, ami eszembe jut: *polifónia*. Eddigi – ahogy egyik könyvének alcíme mondja – „Unvollendete” életművét (utalás Schubert *Be-fejezetlen szimfóniájára*) ez a többszólamúság jellemzi, amelyben a szólamok önálló dallamvezetésűek. Ezek a szólamok egymásnak feleselnek, egymást erősítik, és együttes hangzásuk hozza létre azt a nyelvben fogalmazott ze-

neművet, amelyet nekem és egyáltalán az olvasónak Ébert Tibor neve jelent. Ez a karakterizálás annyival is inkább illik a nyolcvanéves Ébert Tiborra, mert ő egész életében a zene közelében élt, s akár akarta, akár nem, akár szándékosan, akár ösztönösen, minden írásában kísért a zene. Nemcsak témaként, hisz élete során a zene, a hegedű a megélhetően túl vigasztalást is jelentett. Olyan hatalmas köztársaságnak, sőt világnak lehetett avatott, teljes jogú, alkotó állampolgára, amely csak az aktív zenészeknek adatik meg. A zene azonban nemcsak életlehetőséget adott Ébert Tibornak. Átitatta sejtjeit, és alakítva életét szinte magához hasonította, formálta. Ez a formakultúra az, amely az éberti polifónia minden „szólamában” ott kísért. Írjon emberi hangra komponált költeményt vagy bensőséges lírát, prózába tördelt költeményt vagy drámába öltöztetett történelmet, regényt, sajátos tanulmányt, novellát vagy filozófiai paradigmákat, minden leírt mondatában érezni lehet, még a paroxizmusig fokozott érzelmi kitöréseiben is, a zene fegyelmező jelenlétét.

Ébert Tibort Pozsony adta nekünk, s Ébert Tibornak köszönhetjük, hogy Pozsony, az igazi Pozsony visszakerült irodalmunkba, hogy a vágyott és mostanában még inkább hiányzó, jelképpé nemesedett Pozsonyt visszaadta nekünk. Ébert Tibor számára Pozsony az elvesztett teljesség. Ezt idézi meg az álom és valóság határán lebegő álomvalóságban vagy a valóság álmaiban. Pozsony, a sosem gyógyuló seb, a sajnó hiány, a huszadik század egyik botrányköve. Mert nem csupán egy várost vesztett el Ébert Tibor, mert számára Pozsony nemcsak a gyermekkor színtereit jelentette, nemcsak a varázslatos ifjúkor ígézetét kapta ettől az egykor volt várostól, hanem annak hitét is, hogy a pozsonyi példa nyomán a művészetben, a szellem világában a közép-európai nyomorúságot le lehet bírni. Ugyanakkor azonban azt is tapasztalnia kellett – és ez egyik leg súlyosabb élménye Ébert Tibornak –, hogy a valóság és álom szálaiból szőtt, de igenis létező, egzisztáló, és ahogy mostanában szeretik mondani, „működő” világ a politika durva érintésére hamuvá omlott.

Ennek a csodaszámba menő közép-európai világnak jelképe a pozsonyi Hajó utcában minden csütörtökön összeülő vonósnégyes volt. A szőnyegkereskedő filozófus, a város légvédelmi parancsnoka, az Ady-rajongó tanár és a lateiner skribler összehangolta hangszerét, és zenélt. „Amit játszottak – és ezek már Ébert Tibor szavai –, akik játszottak (volt köztük német, magyar, szlovák és zsidó), ott az volt Közép-Európa, tágabb értelemben Európa. És szólt a vonósnégyes ritmusban, dallamban, harmóniában, sokszólamúságban, gondolatban, kifejezésben, lelkesedésben, szenvedélyben, őszinteségekben, egymásrautaltságban, valami nagy-nagy szolidaritásban a múltból – a jelenen át – a jövőbe, és bizakodást is jelentett, meg féltést, gondoskodást is ez a közös muzsikálás.” A „vonósnégyes” a diktatúra kakofóniájában sem hallgatott el. Amikor a háború vagy az önkény valakit elszólított, akkor is összeültek. A vonósnégyesnek nem volt szabad elhallgatnia. Afölött őrködni kellett, mert a zene is őrködött a város felett. Micsoda torz fintora a történelemnek, hogy akkor hallgatott el a gyógyító zene, akkor némitották el, amikor az annyira áhított béke megérkezett. A háborút elvesztette Európa, s amit sikerült átmenteni, azt a gyalázatos béke pusztította el.

És ami azután történt! Amikor Felvidéken magyarnak lenni bűnnek számított, mikor az anyanyelv édes szavait csak titokban volt szabad használni. Ennek a vézskorszaknak hű krónikása Ébert Tibor. Amikor Bratislava végleg elsöpörte Pressburgot, és a gyűlölködés felfalta Pozsonyt. Jób keserves, de hittel teli szavai, ahogy eliratja szülőföldjét, sosem voltak aktuálisabbak. Azt a Pozsonyt és Felvidéket gyászolja, amely a magyar nép legzivatárosabb századaiban sem került soha idegen kézbe, mindig a magyar korona része volt. Egészen a huszadik századig. Majd az Európai Unió tagjaként minden megváltozik, mondták a bizakodó hiszékenyek. A nagy egységen belül a határok légiessé válnak, s ebben a megújult Európában minden másképp lesz. És hol tartunk most, 2006-ban? Jób keservei ma éppolyan időszerűek, mint voltak annak előtte. Pedig milyen jó volna, ha Ébert Tibor könyveit úgy olvashatnánk, mint egy soha vissza nem térő rémálom művészileg tökéletesen megformált emlékezetét.

*

Önálló dallamvezetésű drámáinak a történelem és az igazság szenvedélyes keresése az ihletője. Egyébként Ébert Tibor elsősorban színpadi szerzőnek nevezi magát, amit elfogadni ugyan nem tudunk, de az bizonyos, hogy a színpadi szerző jelenléte prózájában is érzékelhető, és sok verse szinte követeli a színészt és a pódiumot. Mintha a vers megírása közben az elképzelt színész is fogná a kezét és alakítaná a szöveget.

Mikor a drámáirót idézem, elsősorban három történeti drámájára gondolok, s mindenekelőtt az idegen uralom alá került Felvidék tragikus sorsú politikusról írt ízig-vérig modern (értsd: színpadszerű és drámai nyelven szóló) tragédiájára. Az *Esterházy* című tragédiában újra szembesülünk Ébert Tibor nagy témájával a közép-európai gondolat, az azt képviselő személyiség elbukásának tragikumával. Amikor Esterházy Jánosról ír, mindig önmagára gondol, s végső soron a magyarság tragikus gordiuszi csomóit próbálja kibontani. Fájdalmas bele nem nyugvással vonja meg a mérleget, hogy ez a beteg mítoszok bogoza csomó egyelőre – úgy látszik – kibogozhatatlan.

*

Unvollendete – a most nyolcvanadik születésnapját ünneplő Ébert Tibor életműve „befejezetlen”. Ő maga írta ezt, de vajon be kell-e fejezni? Az életművet be lehet-e fejezni? Ha azt nem is, de újabb motívumokkal gazdagítani, igen! A szinte minden esztendőben új kötettel jelentkező Ébert Tibor írásait lapozva reményünk megalapozottnak látszik. Ehhez kívánok neki erőt és vállalkozó kedvet.

Szepes Erika

Theomakhia

– Csak nem képezed, hogy egy olyan tanerő kedvéért átöltözöm, aki a tizenégy éves lányomat arra tanítja, hogy éljen a szüleitől független életet, mert már felnőtt, önálló egyéniség? – kérdezte apám szokatlanul emelt hangon anyámtól, akit meglepett az elutasítás, és főként a hangnem.

– Maradok tréningben és pulóverben, ülök az íróasztalomnál, fel sem állok mellőle, cigarettázni fogok, sőt, ha úgy tetszik, még kasut is szopogatok – morgott tovább apám, saját kifakadásától lecsillapodva.

– Ahogy akarod – vont vállat anyám, és fordult ki a konyhába bekészíteni a kávékat meg az édes és sós süteményeket.

Engem nem lepett meg a kitörés, számítottam rá, hogy beszámolóim alapján az említett tanerő nem kelti majd fel apám rokonszenvét. Közben jókat derültem magamban, mert ezt a szóváltást megelőzte egy másik, ami a tanerő, a gimnáziumban frissen kapott osztályfőnököm és magyartanárom meg közöttem folyt le, az iskola folyosóján.

– Tanár úr, csak azt szeretném kérni, hogy tekintettel apám mindenre kiterjedő szigorára és precizítására, kivételesen tessék nyakkendő-t kötni – rimáncodtam a Tanár úrnak, akit már a tanév megkezdése előtti táborban megismertem, és minden addigi ismerősömtől eltérő stílusa, világfelfogása miatt azonnal megszerettem. Az említett stílus elengedhetetlen tartozéka volt a mindig a szája körül ólálkodó cinikus mosolyon kívül ugyanis a testmérettől függetlenül vásárolt (kapott vagy örökölt) kopott, gyűrött öltöny – hol kihízta, hol kifogyott belőle –, a mellközépig kigombolt ing az alóla kikandikáló ősz szőrpamacsokkal, ami fölé – természetesen – nem lehetett nyakkendő-t kötni. Nem is volt nyakkendője, és amikor ebben az első évben ő volt a november hetedikéi szertartás ünnepi szónoka az e célra kibérelt, szomszédos moziban, kölcsön kellett kérnie egy másodiktól, aki otthonról vagy húsz nyakkendővel volt elerestve, de éppen emiatti lázadásában sosem viselt egyet sem. A Tanár úr az ünnepi beszéd időtartamára a fiúval a nyakába köttetett egyet, majd amint a – meglehetősen rendhagyó, minden politikát teljesen mellőző és csak Gorkijról szóló – beszédének végére ért, rohant vissza a függöny mögé, hogy kalodájától a professzor fia megszabadítsa. A Tanár urat, aljas indokkal elkövetett tetszésnyilvánítással – tudtuk, hogy azonnal letépi magáról a nyakörvet – visszatapsoltuk, ő megjelent a színpadon, a zsebéből előkigyózó nyakkendővel. Én pedig ezzel az emlékekkel kértem arra, hogy a családlátogatás tiszteletére kössön nyakkendőt.

– Hogy kérhet maga tőlem ilyet? – a magázás annak szólt, hogy valóban felnőttnek tekint minket –, úgyis félek az apjától, mint az Isten ítéletétől, azok után, hogy nem engedte el magát az esztergomi esti osztálybulira. Hogy még jobban feszengjek, és még nagyobb hülyeségeket beszéljek (istenem, volt-e valaha tanár, aki magáról azt vallotta, hogy hülyeségeket beszél? imádnivaló volt), netán agresszív legyek, amivel csak rontanám az amúgy is rosszul induló kapcsolatot? Nem veszek nyakkendőt!

Főzzük kinn a kávé anyámmal, szalvéta, tányérok, cukor, kávéscsészék, vízspohár – itt a konyhában igazán barátságosan készül a vendéglátás.

Apám a kitérdelt, hajdan sötétkék tréningnadrágjában és gombolós gallérú, szürke pólójában maradt. Nem rakott rendet az asztalán, nem tolta félre a vele szembenező, figyelmeztetőleg ketyegő órát, nem vette elő az íróasztala mélyéről a becsben tartott Johnny Walkert és a kínáló poharakat. Elszántan cigarettázott. Szemlátomást a nem szívesen várt vendég elutasító fogadására készült.

A csengetésre anyám sietett ajtót nyitni, én apám szobájának legtávolabbi sarkába bújva úgy döntöttem, hogy elő sem jövök, lövészárokból figyelem majd az előre láthatólag kemény háborút. Elfogult drukker voltam: természetesen annak a Tanár úrnak szurkoltam, aki arra tanított, hogy felnőtt, kifejlett egyéniség vagyok, megkezdhetem mindenkitől független életemet, amibe senkit nem hagyok beleszólni. Még őt sem – tette hozzá nagylelkűen, ezzel biztosítva magának azt, hogy eszemet veszve csináljak mindent úgy, ahogyan ő mondja.

Anyám bevezette a vendéget, betámasztotta az ajtókeretbe, majd kisietett a konyhába. Kapkodó mozdulatain, hirtelen hátat fordításán láttam, hogy nem kevésbé ideges, mint én. Vagy mint a Tanár úr, aki ott állt az ajtókeretben, egyik lábáról a másikra nehezedett, mígnem apám megszánta és beinvitálta. A Tanár úr megállt az íróasztal előtt. Ősz, hosszúra eresztett, dús oroszlánsörényétől zakója válla, mint mindig, korpás volt. Mindketten azt várták, hogy a másik nyújtson kezét. Amikor már kínosan hosszú idő telt el, hirtelen egyszerre lökték egymás felé jobbjukat, s így együttes erővel feldöntötték az ébresztőórát. Ez előcsalt némi félmosolyfélé a szájuk köré, de láttam, hogy enyhülés még sehol. Odavitettem egy széket az íróasztal elé a Tanár úrnak, aki így szemben ült apámmal, de háttal nekem meg a könyvespolcnak. Méregették egymást. Végül apám megszólalt.

– Örvendek – mondta idegenül, ezt a szót még sohasem hallottam tőle. – Ilyennek képzeltem magát.

Ezt sem hallottam még soha: úgy látszik, külön nyelvet alkotott erre a beszélgetésre. A Tanár úr hallgatott.

– Az osztályfőnökségen kívül tanít is valamit, hm, hogyan is szólítsam?

Goromba mondat volt: az eltelt három hónap alatt én részletesen beszámoltam a fantasztikus magyarórákról, amelyek egy komplex művészeti oktatás részét képezték a Tanár úr egyéni módszerével: az irodalmi anyag mellé társtította mindig a korszaknak megfelelő képzőművészeti és zenei tudnivalókat, így mutatva ki egy kor egységes szellemi arculatát, a különféle művészeti ágak stílusában fellelhető azonos törekvéseket, illetőleg a művészeti ágak egymástól eltérő sajátosságait. Apám mindezekre élénken figyelt, érdekesnek találta, jónak persze nem, mert hogyan is mondott volna jót egy eleve ellenségnek tartott férfiről, aki ráadásul apakorú? A kérdés tehát többszörösen sértő volt, azt is tudatni akarta velem, mintha én otthon semmit se beszéltem volna róla. A Tanár úr egy darabig töprengett a megfelelően bántó válaszon, amely így hangzott:

– Egy irodalomelméleti kézikönyvön dolgozom, és kutatásaim legfrissebb eredményeit mindig megosztom a tanítványaimmal. Így az ő felkészültségük mindig meghaladja nemcsak a többi növendékét, de a felnőttekét is.

Szép volt, csak nem egészen igaz: nem írt önálló könyvet, viszont örületes lelkesedéssel írta a Világírodalmi Lexikon címszavait, személyi és fogalmi anyagokat egyaránt. És vezetett egyetemi előkészítőt, amelynek eredményeképpen

az általa felkészítetteket csaknem kivétel nélkül felvették, és szervezett nekünk irodalmi szakkört meg iskolaújságot. Apám érdeklődését a válasz felkeltette:

– Ha szabad érdeklődnöm, milyen témakörben kutat?

– A Nyugat első generációjának néhány zseniális alakját szeretném a feledeésből kiemelni. Ignotus, Csáth Géza, Schöpflin, hogy csak a legnevesebbeket említsem.

– Remélem, Csáth Gézát nem óhajtja az elsősöknek tanítani? – adta tanújelét jártasságának apám. – Azért a kábítószer-fogyasztásra talán nem kell rávezetni őket, még irodalmi úton sem.

Egyszerre szólt belőle az orvos és a homo ethicus. Ám a Tanár úr homo aestheticushoz illő választ adott, hogy kedves Kosztolányiját idézzem fel a szóhasználatlalt:

– Csáth rendkívüli érzékenységgel és metsző pontosságú íráskészséggel megáldott alkotó volt, érzékenysége elsősorban a társadalmi egyenlőtlenségekre reagált.

– Nem így emlékszem olvasmányélményeimből – vágott vissza apám, aki viszont a szociális érzékenység emlegetésére volt érzékeny. – *A varázsló kertje*, a *Fekete csönd*, az *Anyagyilkosság* gyönyörű, kemény írások, lebilincselő hangulatokkal, másoknál nem olvasható víziókkal, mintha Gulácsy-képeket nézegetne az ember – apám is mintha átváltott volna a komplex művészet-elemzésre. – De nem nevezném társadalmi ihletettséggű vízióknak ezeket az ópiumos ködképeket.

– Tisztelt Doktor úr! – mondta most már végképp megsebzetten a Tanár úr. – Engedje meg, hogy az irodalomhoz én értsek jobban, maga pedig, ha gondolja, ítélje meg Csáthot mint orvost, és én máris meghátrálok.

– Váltsunk művészt? – apám igyekezett erősíteni kialakult fölényét. – Beszéljünk Németh Lászlóról, aki szintén orvos volt? Aki aranyinjekciót adott be a saját lányának, mert miliarisa volt? Vagy Illés Endréről?

– Tisztelt Doktor úr, beszéljünk inkább a lányáról, az én tanítványomról, hiszen azért jöttem – adta fel a Tanár úr a nemtelen versenyt.

És akkor hátranézett, felém fordult, aki ott lapultam a könyvszekrény aljánál, a kiszámolyon, és hirtelen megdermedt és ömleni kezdtek a könnyei.

Megrémültem. Azért ennyire nem bántotta meg őt apám? Vagy ennyire érzékeny? Apám is meghökkent.

– Történt valami? Nem érzi jól magát? – szólalt meg benne már az orvos.

A Tanár úr nem felelt, csak sírt, hangtalanul sírt. Majd félrelökött engem, hirtelen mozdulattal félrehúzta a könyvszekrény egyik tolóüvegét, és kiemelt egy könyvet. Zöld vászonkötéses, aranybetűs, a rossz minőségű, vastag papír miatt vaskor kötet volt, még a háború előtti kiadás, Thomas Mann novellái. A Tanár úr rávetette magát, nyitott ingén keresztül a szívéhez emelte, és hang nem jött ki a száján.

Mint egy Csáth Géza novella – gondoltam, rendezni próbálván a rendezhetlent.

Apám most végre elővette a Johnny Walkert és két poharat, töltött, az egyiket velem vitette oda a félig a földön guggoló Tanár úrnak, a másikat felemelte:

– Hát akkor egészségünkre! – mondta vitathatatlanul oda nem illően, és egy hajtásra lehúzta. Sosem ivott még így töményet. A Tanár úr már ült a földön,

ölében a zöld könyv, kezében a whisky, és mialatt felhörpintette, ismét a szívéhez szorította a könyvet.

A whisky megtette a hatását. Felállt a földről, óvatosan felemelte a kötetet, leült vele apámmal szemben, és nagyon csendesen, hangjában még hallható reszketéssel csak ennyit mondott:

– Ez az egy könyv volt velem Mauthausenban. Sajnos, ott is maradt.

Most apámon volt a sor, hogy elnémuljon. Hosszan hallgatott, majd lassan, szaggyatottan, mintha vallomást tenne, beszélni kezdett – a könyvre nézve, a könyvhöz.

– Apám várpalotai könyvtárában volt, a többi Thomas Mann-nal együtt, de én csak ezt tudtam magammal hozni Pestre, amikor ideköltöztem. A könyvtár tizenkétezer kötetéből kétezer maradt, azt a szüleim halála után a Rabbiképző Intézetnek ajándékoztam. Csak a családi vonatkozásúakat és a személyes emlékeket tartottam meg. A Thomas Mann ezek közül való.

– Nem is láttam azóta ezt a kiadást – szólt a Tanár úr.

– Én meg a Thomas Mann-sorozat többi darabját szerettem volna ugyanabban a sorozatban megszerezni, és nekem sem sikerült.

Elhallgattak. Szó sem esett többet iskoláról, tanítási módszerekről, rólam sem. Aztán apám hirtelen felemelkedett a székből, átnyúlt az asztalon keresztül, megérintette a könyvet, mintha megáldaná, majd halkán, egyszerűen így szólt:

– Legyen a magáé, Tanár úr. Ha már végre megtalálta...

A Tanár úr, mintha egy Csáth Géza-novella kábulatából eszmélt volna, lassan felemelte és megrázta sörényes fejét:

– Nem értem. Kié legyen a könyv?

– A magáé – mondta apám, és attól féltem, hogy ő is elsírja magát.

– Hát hogyan vehetném én azt el a Doktor úrtól, ha családi emlék, ha háborúból mentett kincs, ha könyvritkaság?

– Maga többet szenvedett mellette – mondta most már biztosabb, erősebb hangon apám. – Én csak itt Pesten voltam vele a gettóban.

És megfogta a könyvet, mintha mégsem akarná odaadni. A Tanár úr utána nyúlt. Tartották kétfelől a zöld vászonkötésűt, egyszerre lökték a másiknak és húzták maguk felé, de nem volt ott a bölcs Salamon, hogy ítéletet mondjon. Egyszerre engedték el a könyvet, az tompa puffanással esett az íróasztal üveglapjára. Mind a ketten meredten nézték. A félrelökött óra felől hallhatóvá váltak az ütések.

– Kié legyen a könyv? – kérdezték tőlem, majdnem egyszerre.

Szédülni kezdtem a rémülettől. Hogyan merhetek én ebben dönteni? Újabb óraütések.

– Minthogy a Doktor úr engem jelölt ki új tulajdonosnak, én mint a könyv újdonsült tulajdonosa, azt mondom: legyen a könyv Erikáé – mondta szinte önmaga fölé emelkedve a Tanár úr.

– Ámen – mondta apám megkönnyebbülten. Hiszen eredetileg ő is így gondolta, csak még nem akkor, tizennégy éves koromban, hanem majd ha kiérdemlem, ahogy őtöle mindent ki kellett érdemelni.

Hát én ezt a zöldkötésű könyvet nem érdemeltem ki. A lelkem megmentéséért és életem befolyásolhatóságáért gigászi küzdelmet folytatott főisteneim közül már egyik sem él. Kettejük közös ajándékaként ott áll könyvespolcomon az M betűsök között a zöld vászonborításos kötet.